

ZALÁN TIBOR

Az ügyelő

(Hosszú jelenetsor drámai felhangokkal)

Kadelka Lászlónak, Az Ügyelőnek ajánlom

Szereplők

ÜGYELŐ – 80 körül, nyugdíjas, de még aktív

TANONC – 50 körül, színházból kiábrándult színész, pályamódosító

Játszódik napjainkban, egy színházi ügyelőfülkében, takarástérben. Elképzelhetően a nagyszínpadon felépített nézőtér előtt, a valódi ügyelőpult körül. A nézők megérkezése és elhelyezkedése után leereszkedik a vasfüggöny. Ennek semmilyen más célja nincs, mint hogy elválassza a lent ásító üres széksorokat a színpadon teremtett nézőtértől, és a figyelmet az ügyelőfülkére koncentrálja. De előtte már:

Tanonc a fülkében ül, ellenőrzi a gombokat, szórakozottan tologatja, csavargatja őket, ellenőrzi a monitorokat, közben ki-kinéz a takarásból, hátrafelé forgatja a fejét. Láthatóan vár valakit. Várhatóan, ha kiderül róla, hogy ő a tanonc, az ügyelőt várja. Az öreg ügyelőt. Ideges fejforgása egyre sűrűbb, vakarózik, a hajába túr, az orrát fújja. Minden pótcselekvéssé generálódik egy idő után. Az órájára pillant, azután rajta marad a tekintete. A pillantásból nézés és felismerés lesz.

TANONC *(Magának.)* Bassza meg! Tizennyolc óra húsz. Az öreg meg sehol. Még sehol! Ilyen eddig nem fordult elő! Ilyen nem fordulhatott elő! Azt állította, de milyen gögösen, hogy soha nem késett le egyetlen előadást sem az elmúlt fél évszázadban. Azonban! Van itt egy kis probléma. Egy ügyelőnek nem tizenkilenc óra hét perckor kezdődik az előadás, hanem az első figyelmeztetéskor. Ennek az ideje pedig tizennyolc óra huszonöt. Öt perc... azaz négy perc múlva. Illetve még tizennyolc óra huszonöt előtt meg kell jelennie. Minimum öt perccel. Mert ilyenkorra itt kell ülnie az ügyelőnek, a helyén. Jó, hogy én ellenőrzök helyette mindent már hetek óta, na jó, de... de még minden alkalommal, mióta az *ügynevezett* betanításom folyik, időben megjelent. Ha huszonötig nem jön, akkor... akkor egyszerűen úgy döntök... de hogy döntök? Úgy, hogy elkésett! És ha elkésett, akkor felírom. De fel ám! Vagy tán nem ő mondta, hogy ebben a szakmában nincs barátság? Meg azt is mondta, hogy semmilyen igazi szakmában nincs kegyelem! Én sem fogom ismerni a kegyelmet vele szemben. Meg amúgy sem vagyunk barátok. Bassza meg, huszonöt! Hol a francban van? Beszöljak? Ne szóljak? Ha nem szólok be, ő fog felírni később. Ez képes rá, amilyen kocka agya van! Lesz, ami lesz, beszólok. Bátorság, Louis, bátorság! *(A szájához húzza a mikrofont, bekapcsolja, és fahangon, szinte reszketve beleszól.)* Tizennyolc óra huszonöt perc, első figyelmeztetés! Hét órakor előadást kezdünk a nagyszínpadon, Zalán Tibor *Az ügyelő* című darabjából. Innentől kérem a kiírt résztvevők figyelmét! *(Letörli homlokáról a nemlétező verejtéket, fújtat.)* Nem is olyan nehéz ez! Magyarán, az igazat megvallva, kurva nehéz! Hol lehet az öreg? Megölöm a vén... állj, állj meg, Louis! Mi van, ha komoly a dolog? A dolog velem. Mondjuk, ha meghalt... De hülye vagyok, telefonálnom kellett volna neki. Csak nem szoktam... csak nem szokott... mi egymással nem szoktuk...

(*Előkapja a mobilját, tárcsáz, vár, halljuk, hogy kicseng a túloldalon a készülék, de nem veszi föl senki.*) Nem veszi fel... Az ördögbe, tényleg meghalt volna...? Ez tényleg meghalt nekem! Dehogy! De hogy? (*Játssza.*) Mondjuk, lefordult a székről, megállt a szíve. Annyi. Odakapni se volt ideje. Gutaütés érte. Fél fordulat és kampac. Annyi. Ezek még a jobb halálok. Rosszul lett valami vacak buszon. Az utastársai pedig rögtön kifosztották. Annyi... Elvégre túl van a nyolcvanon... minek dolgozik még mindig ebben a korbán valaki? Vagy elgázolta valami busz, autó, bolond elektromos *rolleres*... az ilyen rozoga vénembereknek még egy elvadult biciklis is elég... vagyis, még az is túl sok. És ha tényleg? Ha tényleg baj van a vén trógerrel? Több tisztelet, Louis, apádat se szoktad... levénemberezni... De ha nem halt meg, hogyan hagyhat most benne a szarban? Nem tudom ezt mire vélni! (*Az órájára pillant.*) Ilyenkor, persze, rohan az idő! Mindjárt harminc. Azután rögtön harmincöt. Foglalkozom is én vele! Az ő baja nem az én bajom. Az ő nyomora nem az én nyomorom. (*Hátravágja magát a székből, és a plafont bámulja, a lehető legunottabbnak tűnhető arccal. Mintha nézné is valaki...* Azután visszazökken előző pozíciójába.) Hát persze, hogy foglalkozom! Elvégre ő a mesterem. Nemcsak az én mesterem. Mindenki mestere. Ő a nagy öreg. Na jó, bocs, az öreget most nem úgy mondtam, mint az előbb. Ő a nagy nemzedékből megmaradt utolsó igazi ügyelő. Nem holmi halvány matrica. Nagy arc, aki Gobbit, Sinkovitsot meg Major Tamást szólította színpadra. Nem akárhogy. Nyilván nem akárhogy. (*Utánozza.*) Hildácska, tessék letenni most kis időre azt a konyakospoharat, ugyanis, bocsánat, de jelenni tetszik egy perc múlva, nem, nem baj, ha nem tudja momentán, hogy miben... elég, ha én tudom, elmondom odáig. Majd súgok is, amikor belököm... Im-rém, készen vannak végre a parókákkal a fodrászok? És te? Fel vagy öltözve? Nem? Ja, hogy a parókákkal nincsenek meg! Mi az, hogy nem? Mozgás, fiúk-lányok, szaporábban, Sinkovits művész úrnak percekben belül Mózesként kell odakint... odabent... megnyilvánulnia... Igenis, igazgató úr, megértem, de a helyzet az, egy perce van, hogy a takarásban legyen, különben felírom, és maga természetesen fegyelmit fog adni saját magának, Major elvtárs, lévén maga következetes ember és kemény igazgató... (*Nevet.*) Nagy élete lehetett ennek a bitang Laci bácsinak. Mekkora egy fazon lehetett! Lehetett? Most is az! Csak hol a fenében van ebben a pillanatban ez a nagyon nagy fazon? Egyáltalán, van-e még, vagy már csak a legendáját hagyta maga után... itt. (*Az órájára pillant.*) Tizenhét óra harminckilenc. Beszóllok. (*Ismét a mikrofon fölé hajol.*) Tizenhét óra negyven perc. Második figyelmeztetés! Nézőtér-nyitás. (*Visszahanyatlak.*) És még mindig sehöl. Telefon. (*Telefonálni próbál, de ismét sikertelenül.*) Megáll az ész! Legszívesebben megölném. Hülyeség. És ha tényleg meghalt, mit öljek meg még rajta? Hülye gondolatok. Fura érzés, megszokhatatlan, ahogy kint, lent, elkezdődik a nézőtéri mozgás. Jönnek az emberek, érzem a testmeleget, a lélegzetüket, ahogy dobog a szívük az ünneplő ruha alatt... Miféle ünneplő ruha, Louis? Ma már körberöhögik azt, aki kiöltözik színházba jövet. Nem stílusos sem az elegancia, sem a viselkedés. Újabban lehet rágózni, enni... meg miegyebek! Emlékszel, amikor először láttál embert csirkecombot zabálni a páholyban? Aztán egy egész családot! Tömték magukba a szárnyasokat, mintha a KFC-ben lennének! Nyilván onnan hozták a zabát. Elcuppogták-csámcsogták a vacsorájukat, kényelmesen, nem zavartatva magukat, néha felénk, a színpadon erőlködő szerencsétlenek felé pillogva. Na, ezért hagyta abba a színészkedést, Louis! Ezeknek? Ezeknek lent... vagy inkább fent... Na jó, legyünk őszinték, nem csak ezért. Sokkal inkább azért, mert kiderült, alapjában véve tehetségtelen vagy. De ez még így sem igaz. Inkább amolyan igyekvő alapterhetség. Akiből soha nem lesz több egy színésznél. Soha nem lesz

belőle nagy színész! Csak színész. Ilyen átlagszínész voltál, magadnak ne kertelj! Mit jelent nagy színésznek lenni? Megkapod a legjobb szerepeket, a legjobb nőket a színházban és a városban, te rendezel, nem a rendező, és az igazgató téged kérdez meg a táncrendről, ki mit játsszék a színházban, mit játszanál el szívesen – te. Bocs, most elárultad magad, Louis! Hogy mi lett volna számodra fontos a színházban. De ez mind külsőség, mind következmény. Az elmélyült órákra voltál képtelen, megbirkózni, legalább küzdeni a szerepeiddel, nem a szövegtanulással, hanem a szereplő létének megteremtésével, életre hozatalával. Ha jól tudom, át-lényegülésnek hívják ezt. Vagy ilyesminek. Hohohó! Elkalandoztam. *(Az órájára pillant.)* És ilyenkor repül az idő. Hoppá! *(A mikrofon fölé hajol.)* Tizenhét óra ötvenöt. Utolsó figyelmeztetés! Szabó Lajos művész úr foglalja el a helyét kezdéshez. Műszakot, kellékest, öltöztetőket kérek változáshoz. Színpadmestert a forgóhoz. Gyorsöltözéshez öltöztetőt, fodrászt kérek. *(Idegesen feláll. A homlokára csap.)* Mekkora marha vagy, Louis! *(Karikírozza magát.)* „Műszakot, kellékest, öltöztetőket kérek változáshoz... Színpadmestert a forgóhoz...” Állat az emberben! Ez a tananyag visszaböfögése volt, amit az öreg lediktált, és te bevágtad, és ettől büszke is voltál magadra. Most meg neveléses lettél! Rajtad röhög az egész színház – a teremben ülőkön kívül. A büfé, a tárak, mindenki, aki hátul és belül hallja. Nem kell ehhez a darabhoz előadás közben se műszak, se kellékes, se öltöztető, se színpadmester. Mert ez egy olyan darab, ami elkezdődik egy térben, és ott be is fejeződik. Nincs forgó, nincs közben kimenetel vagy bejövétel... Nincs új bejövétel. Hol van az öreg? Neki azért, legalább, be kéne jönnie. Aki legenda, aki soha nem késett el! Legenda, nem legenda, azért ő sem engedhet meg mindent magának. Hol a francban lehet? És megőrülök, megint beszélni kell! *(A mikrofon fölé hajol, az órán ellenőrzi az időt. Megnyomja a gombot.)* 19 óra. Kezdjük Az ügyelő előadását. Kérek mindenkit a helyére!

(Leül, a tenyerébe temeti az arcát. Nagyot sóhajt, a pultra teszi a szövegekönyvet, fellapozza az első oldalt. Kintről fülsiketítő roppanás és üvegcsörgés, mintha pohár törne szét a kövön, pedig csak az ügyelő agyában nagyítódott föl az elviselhetetlenségig valami zörej. A zörej nem más, mint Ügyelő megérkezése.)

TANONC Na végre. Már azt hittem, soha...

ÜGYELŐ Jó estét! Így szokták mondani mifelénk.

TANONC Jó estét, Laci bácsi. Ha nem észlelné, bármilyen meglepő lehet az ön számára, kis hiba csúszott a ma esti számításainkba. Ugyanis el tetszett késni. Csúnyán le tetszett késni. Megkérdezhetem, mégis, hol tetszett lenni?

ÜGYELŐ Nem tetszettem, nyilván; legfeljebb úgy voltam. Elkéstem? Nem nagy ügy! Észre se vettem.

TANONC Észre se vette! Azt mondja, ha jól hallottam, hogy észre se vette. Maga, akihez órát lehetett igazítani, észre sem vette. Maga, épp maga, észre se vette, hogy elkésik. Hülyét kapok, amikor ezt... amikor ezt csak így kijelenti. Tolja bele az arcomba. Ez most nem a vicc ideje, Laci bácsi!

ÜGYELŐ Nem? Érdekes. Vagyis nem az. Mitől vagy ennyire rosszkedvű?

TANONC Mitől vagyok rosszkedvű? Milyennek kellene lennem? A nyakába kellene borulnom, hogy végre meg méltóztatott érkezni? Most még szórakozik is velem?

ÜGYELŐ Eszemben sincs. Szánalmas a helyzet. Bejön az ember a munkahelyére, és csupa savanyú uborkával találkozik. Ez nem színház, hanem hullaház.

TANONC Nem érdekel, kivel találkozott. Az sem, ha savanyú uborkának titulál. Hogy hullaháznak gondolja a színházat! Megjegyzem, a hullaház annyival patentabb hely,

hogy ott nem késnek el az ügyelők. Meg a hullák sem... Amúgy nem érdekelnek az összevisszaságai. Az érdekel, hol volt.

ÜGYELŐ Közöd? Egyébként attól függ, mikor hol voltam. Reggel például elmentem a piacra. Ott voltam. Nekem van napirendem.

TANONC Na ne! Kit érdekel a napirendje! Hogy mit evett ebédre, hogy szunyókált-e egy jót ebéd után, megsétáltatta-e a kutyáját, már ha van kutyája... mit tudom én, hogy miije van... Komolyan azt gondolja, hogy ezt így lehet?

ÜGYELŐ Ha nem lehet így, hogy lehet?

TANONC Most megmagyarázzam? Mit magyarázzak ezen? Elkésett, Laci bácsi, elkésett. Ennyi. De ez az ennyi most fontos és súlyos.

ÜGYELŐ Az elmúlt fél évszázadban én előadásról még soha nem késtem le.

TANONC Hát akkor most elkezdte, amit eddig nem méltóztatott csinálni. Ami még nem is lenne önmagában baj. Persze, önmagában is baj. Mert, drága Laci bácsi, nekem... nekem...

ÜGYELŐ Fiam, ne nekemezz itt most nekem, mert bent, ha jól hallom, elkezdődött az előadás. Nem kellene *neked* most beszólnod valamit?

TANONC Talán magának kéne.

ÜGYELŐ Kéne, nem kéne, momentán te ülsz közelebb a mikrofonhoz.

TANONC (*Magában.*) Megölöm...! Közel a pillanat, hogy tényleg megölöm! Kiontom az összes belét! (*Közel hajol a mikrofonhoz.*) Az előadást elkezdjük. Csendet kérek az épületben! (*Visszafordul Ügyelőhöz, farkaszemet néznek egymással.*)

(*Ezalatt már elindult a hangbejátszás, azaz halljuk, mi hangzik el a színpadon.*)

TANONC Tizenhét óra húsz. Az öreg még sehol. Ilyen még nem fordult elő. Ilyen nem fordulhatott elő. Azt állította, soha nem késett le előadást. Egy ügyelőnek nem tizenkilenc óra hét perckor kezdődik az előadás, hanem az első figyelmeztetéskor. Ennek az ideje pedig tizenhét óra huszonöt. Öt perc... azaz négy perc múlva. De akkor már itt kell ülnie az ügyelőnek, a helyén. Jó, hogy én ellenőrzök helyette mindent már hetek óta, na jó... de még minden alkalommal, mióta az úgynevezett betanításom folyik, időben megjelent. Ha huszonötig nem jön, akkor... akkor, úgy döntöttem... elkésett! És ha elkésett, akkor felírom. De fel ám! Vagy nem ő mondta, hogy a szakmában nincs barátság? Hogy a szakmában nincs kegyelem? Nem lesz bennem kegyelem. Meg amúgy sem a barátom. Bassza meg, huszonöt. Hol a francban van? Beszöljak? Ne szóljak? Ha nem szólok be, ő fog felírni később. Beszöllok. Tizenhét óra huszonöt perc, első figyelmeztetés! Hétkor előadást kezdünk a nagyszínpadon, Zalán Tibor *Az ügyelő* című darabjából. Kérem a kiírt résztvevőket! Nem is olyan egyszerű ez. De hol van? Megölöm ezt a vén... állj, állj meg...

(*A benti monológgra rábeszélnek a szereplők, majd a színpadi áthallás lassan kiúszik az értelmezhetőség teréből.*)

TANONC Most akkor *mi* van?

ÜGYELŐ *Mi van most?*

TANONC Játszik a szavakkal, Laci bácsi? Kedve van játszani. Laci bácsinak kedve van játszani. Szóviccelődni. Gratulálok. Még ezt is megengedi magának.

ÜGYELŐ Fenét. Csak nem értem a kérdést.

TANONC A kérdés az, hogy *mi van most?*

ÜGYELŐ Most (*aktuális dátumot mond*) van. Azonkívül, este hét és fél nyolc között van.

- TANONC Úgy látom, mára megjött a humora, amit eddig nem osztott meg velem. Már csak ez hiányzott! Ilyenkor azt kellene mondanom, hogy jaj, de viccesnek tetszik lenni?
- ÜGYELŐ Te vagy a vicces, fiam. És ha nem tévedek, megint be kéne szólnod.
- TANONC És most mit szóljak be? Össze vagyok zavarodva.
- ÜGYELŐ Én behívnám a takarásba a másik szereplőt. Ugyanis percekben belül meg kell jellennie a színen neki is.
- TANONC Persze. És mi lenne, ha maga...
- ÜGYELŐ Ezt még megoldod. Ha úgy tetszik, helyettem oldod meg. Utána úgy sincs több dolgod, mint beszélgetni velem. Ezek bent folyamatosan nyomják, míg ki nem fogynak a szöveggönyvből. Akkor kellesz megint te, hogy lekonferáld a backstage-nek a mai előadást.
- TANONC Rendben. Feltéve, ha beszélget velem normálisan. Szóval, kicsit normálisabban, mint eddig!
- ÜGYELŐ Mi mást tehetnék? Unalomelűzőnek megfelel a veled való beszélgetés is.
- TANONC *(Ismét a mikrofon fölé hajol.)* Kadelka művész urat kérem a színpadra.
- ÜGYELŐ De azonnal! Tedd hozzá!
- TANONC De azonnal! *(Kikapcsolja a mikrofont.)* Azonnal? Mi az, hogy azonnal? Ezt mondtam volna? Jó ég! Nem térek magamhoz. Tényleg ezt mondtam! Milyen utasításokat ad maga nekem? Ilyen eddig itt nem volt.
- ÜGYELŐ Innentől lesz. Tudod, a tekintély...
- TANONC A tekintély! Tudom. Bevágtam ezt is. Kívánja hallani? Ha azt akarod, hogy tekintélyed legyen a színészek előtt, akkor keménynek kell lenned. A tekintély nem magától jön, ellenkezőleg, az ember megcsinálja magának. Előbb a korbács, csak utána jön a méz.
- ÜGYELŐ Egészen jól keménykedel elméletben, legényke.
- TANONC De hülyén beszél! Most jövök rá, hogy... maga... szent ég! Ivott. Ivott?
- ÜGYELŐ Ittam hát. Ki tiltja meg, hogy elmondjam, mi bántott idefelé jövet... Ja, hát ittam. Tudod, hogy nem szokásom. Most így esett. Hogy ittam. Előfordul mindenkivel, hogy iszik. Nem nagy eset.
- TANONC Megtudhatnám, hogy miért ivott?
- ÜGYELŐ Elhagyott a feleségem.
- TANONC Nincs is felesége!
- ÜGYELŐ Most már nincs.
- TANONC Senki sem tud a maga feleségéről.
- ÜGYELŐ Elég, ha én tudok. Tudtam...
- TANONC Mikor hagyta el? Ma?
- ÜGYELŐ Amikor ittam. Ezek szerint ma.
- TANONC Részvétem. Vagy gratulálhatok? És ha elhagyta, miért is hagyta el?
- ÜGYELŐ A színházi élet ilyen. Nők, ital, cigaretta. A legtöbb házasságot megeszi.
- TANONC De maga nem színész!
- ÜGYELŐ Ki tudja! Színház az egész világ, és benne az ügyelő is színész.
- TANONC Elkomolytalankodja! Miért hagyta el konkrétan?
- ÜGYELŐ Konkrétan semmi közöd hozzá.
- TANONC Értem. Nem akar erről beszélni?
- ÜGYELŐ Nem.
- TANONC Nem akar erről beszélni.
- ÜGYELŐ A kis gondolatolvasó! Lépünk!
- TANONC Aha! Sejtettem, hogy kiröhög mindent maga körül, ami emberi. Erre azért még visszatérünk! Menjünk vissza kicsit a nagy törvényeihez! Ha meg nem bántom... Kis kritika jöhet? Nem válaszol, tehát jöhet. Korbács? Meg méz? Micsoda faszsa-

- gok! A középkorban vagyunk? A huszonegyedik században már nem használjuk ezeket a kifejezéseket, Laci bácsi. A huszonegyedik században vagyunk. Maga meg a középkorig tántorodik ezzel vissza.
- ÜGYELŐ Miért is? Inkább hagyjuk! Ez amúgy legfeljebb egy metafora.
- TANONC Én inkább oximoronnak éreztem. Gondoljon csak bele! Méz és korbács egyidejűleg.
- ÜGYELŐ Oximoron? Hogy monddod, oximoron? Te ilyeneket mondasz? Mi van, csak nem verstant tanulsz mostanában?
- TANONC És ha tanulok? Köze? Mi szégyellnivaló van abban? Vagy a magamfajta, primitív *ügyelőtanonc* nem tanulhat verstant? Mondja csak, nyugodtan, ha kifogása van ellen! Akkor ezentúl nem tanulok verstant. Ennyi. Nem tanulok. Slussz, nem tanulok semmit. Több időm marad lógni a haverokkal... a kollégákkal... a csajokkal.
- ÜGYELŐ Mit puposkodsz? Nekem mindegy. Bármit tanulhatsz. Ha tanulsz, azt jól teszed. Okosodol. De vigyázz...
- TANONC Ne folytassa! Ez is benne van a jegyzetfüzetemben. Kívülről tudom. A buta ügyelő olyan, mint a buta színész. Csak még annál is rosszabb. De a túlművelt ügyelő sem túl jó. Ahogy a túlművelt színész se jó színész. Ezeket mondta, nem? Emlékszik? Csak azt nem mondta meg, mitől nem jók, ha műveltek? És mitől túlműveltek, ha műveltek? Van valamilyen határ meghúzva?
- ÜGYELŐ Attól, hogy összekeverik az elméleti tudást a gyakorlati színházzal. Határok nélkül.
- TANONC Roppant érdekes és elmés gondolat. Elméleti tudás, gyakorlati színház! Ami, természetesen, nem egyenlő a színházi gyakorlattal. El kell gondolkodjam rajta. Ha itt lenne a füzetem, bizonyára ezt is feljegyezném a többihez. Döntse el! Akkor most tanuljak, vagy ne tanuljak?
- ÜGYELŐ Ha van időd, akkor tanulj! Ha meg nincs, akkor ne tanulj!
- TANONC Ja. Hányszor hallottam magától, a fülemben van a reszelős hangja is, elüldögélhetsz itt, ebben a lyukban életed végéig anélkül, hogy tudnád, mit is csinálsz. Olvasni tudsz, szerencsére, előtted a kotta, a zenekar odabent húzza, te meg beinted sorra a zenészeket. Akár az igazi karmesterek. Van ebben valami mágia, valami magasabb rendű lebegés. Transzcendencia. Karmester vagy. Akár az igazi karmesterek. Azt hiszi, nem éreztem, hogy gúnyolódik velem? Azt hitte, átverhet az álságos nyájaskodásával? Azt hiszi, magának mindent szabad, mert maga a nagy Ügyelő, aki a Nemzeti Színház függönyét utoljára ráncigálhatta, a nagy Nemzeti nagy idejének szomorú alkonyán. Gúnyolódhat fölöttem... velem... rajtam... franc se tudja, melyik a jó kifejezés!
- ÜGYELŐ Hát, fiam, máris megbuktál, ha vizsgáztatlak. Az ügyelő nem ráncigálja a színházi függönyt. Hozzá se ér. Utasítást ad másoknak, hogy rángassák. Én csak megtiszteltetésből...
- TANONC Csak zárójelben jegyzem meg, hogy maga is megbukott, nagy idők nagy tanúja. Csúnyán megbukott.
- ÜGYELŐ Megbuktam? Ugyan, miért buktam meg, ha valóban megbuktam?
- TANONC Megbukott. Egészen pontosan, elbukott. Maga, Laci bácsi, ma este, életében először, hadd emlékeztessen ismét, sokadszorra már, lassan mondom, hogy értse, el-ké-sett. Ha pedig egy ügyelő elkésik, annak harangoztak. Vége. Kampec. Érti már? Belemegy végre az italos agyába, hogy elkésett? Elkésett! Hogy mi oka volt erre, túlságosan nem érdekel. Felírom, hogy elkésett. Mit néz? Felírom.
- ÜGYELŐ Felírsz?
- TANONC Naná, hogy felírom! Nem maga mondta, hogy ebben a szakmában nincs barátság és nincs kegyelem? Különben betlizik a rendszer. Meg hogy ne legyen a szívem-

ben naplemente, amikor ügyelő... vezető ügyelő leszek végre? Na, látja, jó tanítványa vagyok. A lehető legjobb. Nincs kegyelem. És nincs barátság. Merthogy, nem is volt. Mi nem voltunk barátok soha. Nem is lehettünk... volna... vagy lehettünk volna se, de nem...

- ÜGYELŐ Mit gatyázol? Írjál fel!
- TANONC Most megsértődött?
- ÜGYELŐ Írjál fel!
- TANONC Tényleg felírom!
- ÜGYELŐ Írjál fel!
- TANONC De ha gondolja...
- ÜGYELŐ Nem gondolom, írjál fel!
- TANONC Egy szavába kerül, hogy ne. Egy jó szavába.
- ÜGYELŐ Nincs egyetlen jó szavam se... hozzád. Írjál fel!
- TANONC Hívtam telefonon. Rossz a telefonja?
- ÜGYELŐ Semmi baja. Láttam, hogy hívtál.
- TANONC De nem vette fel.
- ÜGYELŐ Nem vettem fel.
- TANONC És miért nem vette fel, az ég szerelmére?
- ÜGYELŐ Nem volt kedvem felvenni. Olyanom volt.
- TANONC Nem volt kedve! Csak úgy nem volt kedve felvenni. Inni persze volt kedve. Ja, ha omlani kezd a bánya, akkor ömlik a homok.
- ÜGYELŐ Volt, ami volt, voltam, ami voltam, de már mindkettő a múltam.
- TANONC Hagyja el az élcélődést! Tépem itt a hajamat, maga meg...!
- ÜGYELŐ Kért rá valaki, hogy tépd?
- TANONC Nem kellett volna? És hogy indul el az előadás maga nélkül?
- ÜGYELŐ Hát nem elindult? Nélkülem... Észre sem vetted, hogy elindult.
- TANONC Tényleg! Elindult. Észre se vettem... azaz... észrevettem... de most hirtelen nem emlékszem rá, hogyan történt. Különös...
- ÜGYELŐ Úgy történt, hogy az ügyelő szeme rajta van az órán, huszonötökor beszél a hangosbeszélőbe.
- TANONC Már ha itt van... De hát, ez túl nagy felelősség még nekem. Elindítani egy előadást! Mozgásba hozni egy monstrumot.
- ÜGYELŐ Nem olyan nagy ez. Se dolognak, se előadásnak. Két faszi ágál odabent.
- TANONC De nagy. Akkor is, ha csak két színész ágál a színen. Igenis nagy.
- ÜGYELŐ Akkor nagy. Fújd föl magad!
- TANONC Magának, ezzel is, mi baja? Mit flegmáskodik itten velem?
- ÜGYELŐ Máshol nem tudok flegmáskodni veled, mert te mos éppen itt vagy.
- TANONC És ha éppen én sem vagyok itt kezdéskor?
- ÜGYELŐ Akkor nem vagy ügyelő. Csak egy darab...
- TANONC Ki ne mondja...
- ÜGYELŐ ...szar vagy.
- TANONC Kimondta! Épp elégszer kimondta eddig is. Elég volt akkor hallani. Meddig leszek én még a tanonca? Tudja, maga nem egy jó modorú ember, Laci bácsi! Tudja, hogy a kurva szigorával és érzéketlenségével tisztára széttiporta az önérzetemet? Tudatában van annak, hogy nincs magában szemernyi lélek sem, csak szakma, meg szakma, meg megint csak szakma?
- ÜGYELŐ Ne pazarold a hangszáladat ostobaságokra! Neked nem szakma, legfeljebb fegyelem. Figyeld inkább az előadást!
- TANONC Minek figyeljem? Nem maga mondta, hogy az ilyen előadásoknál csak bemennek a színészek, azután a végén kijönnek meghajolni. Semmi egyéb dolgunk nincs,

mint hogy ne felejtsek el időben – egyszer, az elején – bemenni, és a végén – egyszer, a végén – kimenni.

ÜGYELŐ Más is lehet, fiam. Mondjuk, tűz üt ki a színházban.

TANONC Rég betiltották a dohányzást a színházakban. A nézőtéren meg sose nem lehetett.

ÜGYELŐ *Soha...* Elektromos vezetékek.

TANONC Két éve újították fel a színházban a teljes rendszert. Kizárt, hogy bármilyen tűz keletkezzék a vezetékekben.

ÜGYELŐ Eltöri a lábát valamelyik marha.

TANONC A kettő közül valamelyik? Állnak meg ülnek egész idő alatt. Ebbe a kettőbe még senkinek a lába nem tört bele. Ez egy ilyen előadás.

ÜGYELŐ Gondolod, unalmas, mert nem történik benne semmi.

TANONC Nem mondtam ilyet. De valóban nem történik. Nyilván nem ezért, de valamiért kurvára unalmas.

ÜGYELŐ Ha történik, akkor nem unalmas?

TANONC Most megint vizsgáztat? Egy előadás nem attól érdekes, hogy ide-oda rohangásznak benne, félpercenként fakadnak dalra, ütik egymás fejét, vagy szúrják szíven egymást... mármint, a hónap alatt... Egyébként, tényleg, mitől érdekes egy előadás? Könyörgöm...

ÜGYELŐ *Könyörgök!*

TANONC Mi van? Maga már nyelvtanár is?

ÜGYELŐ Nem, csak – ha már beszélem – szeretem a nyelvemet.

TANONC Jó, rendben! Csak szeresse! *Könyörgök*, miért kell ilyen szar darabokat játszunk, mint ami most megy bent, amikor a drámairódalom teli van jobbnál jobb darabokkal? Miért ezt a vackot, azt mondja meg, miért kell nekünk...? Teli káromkodással...

ÜGYELŐ Mert ilyen az igazgató ízlése.

TANONC Ja. Nem inkább annyi, hogy nyomja a cimboráit? A minőség meg nem fontos senkinek?

ÜGYELŐ Ezt gondolod?

TANONC Ezt gondolom. Ilyen egyszerű.

ÜGYELŐ Megjegyzem, nem a te dolgod, ki mit gondol, ki kit nyom, kinek mi az érdekes!

TANONC Magának is fontos a minőség, hiába ízél nekem. Erről papolt eddig éjjel-nappal. Miért nem beszél vele? Hogy lehetne másként is! Magára talán hallgat.

ÜGYELŐ Én? Vele? Rám? Pont én? Miért is én?

TANONC Mert maga whiskeyzik vele minden este a klubban.

ÜGYELŐ Először is, nem minden este. Másodszor, nem csak vele. Harmadszor, a műsorpolitikája olyankor véletlenül sincs napirenden.

TANONC Hát akkor mi van napirenden, ha nem a színház? Nők? Üzlet? Politika? Konkrétan...

ÜGYELŐ Lófaszt ezekben! Konkrétan. Amúgy, közöd? Igen, barátok vagyunk, de nem puszipajtások. Mindenkinek tudnia kell, hol a helye, és mihez kell, hogy hozzávakkanjon. Hogy szólhatnék én bele abba, mit játszunk? None of my business.

TANONC Aha. Tudomásul vettem. Ennyit még én is tudok angolul. De azért szólhatna. Nem egy diktátor a mi igazgatónk.

ÜGYELŐ Minden igazgató diktátor. Akinek hatalma van, az diktál. Tehát diktátor. Tudod, fiam, bár az előbb leforráztál, hogy múlt századi maradvány vagyok, ez is korbács és méz kérdése. Ha az egyik nem megy, jön a másik, ha a másik nem megy, jön az egyik. Ez a dolgok primitív, de létező logikája.

- TANONC Egyébként, visszatérve, tényleg, mitől érdekes egy előadás? Könyörgök... Ha egyszer elmondaná, úgy rendesen, ahogy szokta, nem nyaggatom vele többé.
- ÜGYELŐ Mit tudom én! Hagyj ezzel békén! Most se nyaggass!
- TANONC Tudja. Ilyeneket mondott nekem a közös munkánk kezdetén...
- ÜGYELŐ Közös munkánk?
- TANONC Na jó... Amikor elkezdett tanítani... Hogy mit tudom én. Ilyeneket mondott, ha kérdeztem. És nem válaszolt a kérdéseimre. Aztán meg magától kezdett el dumálni, minden átmenet vagy apropó nélkül, arról hablatyolt hosszadalmasan, hogy sorsa van a szereplőknek. Meg a színészeknek is magánsorsuk van. Az előzőek rögzítve vannak a szövegekben. Utóbbiak hozzák magukkal ezt a magánsorsot. Azt azért nem felejtettem el, hogy egyszer elvétette. Azt mondta, hogy *magánsorsot*. De néha azt gondolom, ha ez eszembe jut, hogy az elszólása pontosabban fogja meg a dolog lényegét, mint a fontoskodó magyarázatai. Ja. Színész és sors. Elmennek, ahogy maga, a piacra, előtte, ha fiatalok, elviszik a gyerekeiket az óvodába vagy az iskolába, délelőtt szöveget tanulnak, végszavaznak valakivel, aki lehet a feleségük is, vagy többnyire az, délben zabálnak a családdal, vagy aki ott van mellettük éppen, délután a memorizált szöveget frissítik magukban, este bejönnek, két-három órára más bőrébe bújnak, visszavedlenek, azután hazamennek, vagy berúgnak a büfében, botrányt csinálnak, vagy mit tudom én mit... elmennek, mondjuk, a szeretőjükhöz.
- ÜGYELŐ Na látod, tudod te ezt... Valahogy így.
- TANONC De mi sors van ebben?
- ÜGYELŐ Két sors is van ebben. Hiszen magad is színész voltál. Mármint, voltál. Tudnod kell, mekkora erőfeszítés át- és visszaváltozni. Egyébként milyen színész voltál? Sose láttalak színpadon.
- TANONC Az ember nem tudja magát megítélni pontosan. Mondtak rólam ezt is, azt is. Hogy remek... meg hogy közepes... sajnos, volt olyan is, aki azt mondta, de csak a háttam mögött, hogy csapnivalóan rossz színész vagyok. De az hülye vagy rosszindulatú vagy féltékeny volt. Vagy egyszerre mind a három. A legtöbb színész irgalmatlanul féltékeny a másokra. Én milyen voltam? Nem tudom.
- ÜGYELŐ Dehogynem tudod. Te csak *amolyan* színész voltál.
- TANONC Ez meg mit jelent?
- ÜGYELŐ Az *amolyan* színész a nem amilyen. Ne, ne hadonássz, fiacskám, kivételesen megmagyarázom. Az *amolyan* színész a matrica. Ismered ezt a szót, hallhattad eleget a betanításod során. Mi a matrica?
- TANONC A matrica ráragasztható valamire, alatta gyakorlatilag a lényegtelenség, a semmi.
- ÜGYELŐ Az *amolyan* színész is ilyen. Olyan, mintha színész lenne, de csak olyan. Az olyan *nem az*. Ezt az *amolyanságot* sokáig fönn lehet tartani, akár egy életen keresztül is. De nem érdemes.
- TANONC *Akkor már legyél favágó. Bár a tél hideg, a kasza meg egyenes.* Hányszor hallottam! De hányszor! Nem is látott semmiben, öreg! És mégis ítélkezni mer. És mégis mer ítélkezni? Ki maga? Mi maga? Úristen? Nem az! Maga is csak *amolyan* rossz színházi kritikus. Nem látja az előadást, még azt is feltételezhetjük, hogy ott van, de nem lát semmit belőle, mégis megírja a maga öt-tíz flekkjét, és dönt élet és halál fölött. Maga mondta, egy elgyöngült percében, hogy a nagy színészség nemcsak tehetség, hanem annak a kérdése, hogy megcsinálják-e. Tudja, Laci bácsi, engem nem csinált meg senki. Én próbáltam megcsinálni magamat, de sikertelenül.
- ÜGYELŐ Nádszál az ember, a teremtés leggyöngébb nádja, de ez a nádszál gondolkodik.

- TANONC Mennyire, de mennyire okos! Feltételezem, hogy nem maga találta ki ezt gyöngénádas faszszágot!
- ÜGYELŐ Valóban nem. Egy Pascal nevezetű francia. De hát, hiába is mondanék neked bármit is róla.
- TANONC Valóban. Pascal... Ki lehet ő? Kant előfutára? Nietzsche példaképe? Vajon az ő követői-e Kierkegaard, Sartre vagy a bolond autós Camus...
- ÜGYELŐ Az áldóját... Szép ária volt! A végén komolyan veszlek.
- TANONC Nem kell! Elég, ha nem tekint tanulatlan sültparasztnak.
- ÜGYELŐ Értettem. Ugorjunk! Mikor váltál el?
- TANONC Miféle kérdés ez? Elváltam? Honnan veszi, hogy nős ember voltam... ha az voltam... s hogy ha az voltam... ma már nem vagyok az. Az ilyesmi még a színház személyi lapján sincs rajta, már ha a színházban vannak személyi lapok.
- ÜGYELŐ Az ingedről, fiam. Onnan tudom.
- TANONC Az ingemről? Nana, tréfál, Laci bácsi.
- ÜGYELŐ Fenét! A dolog nagyon egyszerű. Akinek van, hogy úgy mondjam, aktuális felesége, annak ráncatlan a vasalt inge. Az aggregényé általában teli van ráncsal, vagy egyáltalán nem is hord inget. Az elvált férfi igyekszik egésznek mutatkozni, ezért vasal. De élete végéig nem tud megtanulni jól vasalni. Hol itt, hol ott maradnak ráncok.
- TANONC Nem rossz. Ahogy főzni se tanul meg, mosni se tanul meg... élni se tanul meg. Valóban volt feleségem. De már nincs. Találja ki, mi történt! Három verzió lehetséges, ugyebár. Ezzel megkönnyítem a dolgát. Egy: meghalt. Kettő: elhagytam. Három: elhagyott.
- ÜGYELŐ Erős hármas.
- TANONC Biztos ebben?
- ÜGYELŐ Egészen biztos.
- TANONC Miért is?
- ÜGYELŐ Ezt te fogod elmondani.
- TANONC Ha valóban kíváncsi rá.
- ÜGYELŐ Valóban. Most van időnk privátra váltani.
- TANONC Privátban. Egyszerű történet. A börtönt sem kell túl komolyan vennünk. *(Elhallgat, nézi Ügyelőt, akinek a szeme se rebben.)* Igen, ültem, mit villog itt a szemüvegével? Súlyos éveket ültem. Nem, nem öltem meg a feleségemet. Bár azt kellett volna tennem. Sem a szeretőjét. Pedig az is megérdemelte volna. Mert hát, nem nehéz kitalálni, hogy a szeretője miatt hagyott akkor el engem.
- ÜGYELŐ Szerintem előled menekült hozzá... miattad ment el.
- TANONC Lehet. Tucattörténet. Én minden éjjel színházban, ha úgy adódott, színház után hajnalig idegen ágyban, ment a pia, ha volt miből, egy időben ment a kártya is, de veszettül. Közben észre se vettem, hogy soha nem vagyok már otthon. Hogy nem haza megyek, hanem aludni valamilyen ismerős helyre. Ágyrajáró lettem a tulajdon otthonomban... vagy inkább már csak házamban... házasságomban... életemben. Eljött az idő, hogy észre se vettem, hogy ott van ő is. Ha úgy adódott, ráfordultam, mint bárki másra az idegen éjszakákban, azután aludtam, mint másnál máshol. Bármilyen furcsa, az is csak sokára tűnt fel nekem, hogy már nincs kire ráfordulnom, ha az ágyamba bújok. A főztjére nem, csak a hűtőszekrényre jártam rá. Valójában az üres hűtőszekrény állított meg vagy ébresztett fel. Hogy nincs mit kivennem belőle. Hol a kaja? Hol van ő? Ha kaja nincs, akkor ő sincs. Hozzákezdtem szólongatni... az ürességet. Na, abba már másnap energiát fektettem be, hogy megtudjam, hová ment... menekült... kihez emigrált a süllyedő hajónkról. Még abban is volt energia, hogy a kopogtatásomra ajtót nyitó figurát szó nélkül

agyba-főbe verjem, és ajtóstól szétrontsam a lakását. Talán jobb lett volna, ha kérdezek előtte valamit. Ugyanis nem a pasiját vertem szét, hanem a főbérőjét. Mentők, feljelentés, dutyi. Innen már ment minden könnyen, lefelé és még lejjebb.

ÜGYELŐ Szép mese volt, fiam. Talán írónak is beválnál, ha értenél az íráshoz. Kár, hogy a vége hamis.

TANONC Hamis?

ÜGYELŐ Hamis. Nem vagy te ilyen nagy verőlegény. Gyáva kis pöcs vagy.

TANONC Gyáva kis pöcs?

ÜGYELŐ Azt mondtam.

TANONC Én gyáva? Akarja, hogy bebizonyítsam az ellenkezőjét? Hogy nem vagyok gyáva? Hogy mutassam meg magának, hogy nem vagyok gyáva? Össze mégsem verhetem. Tudja mit? Olyasmit csinállok, amire maga soha nem lenne képes. Mert nem én vagyok a gyáva... Olyasmit...

ÜGYELŐ Milyesmit?

TANONC Amire maga soha nem lenne képes. Mert maga hiába volt nagy ügyelő egész életében, valójában csak egy engedelmes piti kis szolga volt, és az is maradt. Most megmutatom, hogy mindenre képes vagyok!

ÜGYELŐ Mi mindenre?

TANONC Például... leállítom ezt az előadást.

ÜGYELŐ Blöff!

TANONC Blöff?

ÜGYELŐ Blöff.

TANONC Na, most figyeljen, Laci bácsi! *(A mikrofonhoz hajol, látványos mozdulattal megnyomja a beszéd-gombot, és teátrálisan beleeszi.)* Az előadás átmeneti zavarok miatt félbeszakad! *(Ügyelő hozzákap, de félresodorja a kezét.)* Mindenki lefelé a színpadról! Nézőteret kiüríteni, amilyen gyorsan csak lehet! Kapkodjanak a nézőtéri felügyelők! Kifelé mindenki! Kérem a vasfüggönyt azonnal leereszteni! Azonnal, azt mondtam, azonnal. Nem látom, hogy ereszkedik!

Ügyelő a szívéhez kap, elájul, lassan roskad össze, elnyúlik a lába előtt. Tanonc riadtan hajol fölé. Gyömöszölni kezdi a mellkasát. Liheg, fárad.

TANONC Bassza meg! Laci bácsi! Ne haljon meg itt nekem! Meg ne haljon itt nekem, hallja! Meg ne próbálja! Csak vicc volt, Laci bácsi, nem volt bekapcsolva a mikrofon... hallja? Csak amolyan fantomvilágítás volt a bekapcsolás-panelen! Hallja? Na, ne izéljen már, ne izéljen, hallja, ne izéljen! Van lélegzete. Mit csináljak most vele? Erre az előadásra az orvost se szoktuk meghívni! Miért nem hívjuk meg erre az előadásra, épp erre az előadásra az orvost? Tényleg szakítsam meg az előadást haláleset miatt? De hát nem halt meg, lélegzik. Megőrülök! Ezek meg csak darálják, darálják odabent... Itt meg meghal egy ember. Te ölted meg, Louis, te ölted meg. De ezt senki sem fogja megtudni! És akár őszinte is lehet, hogy Laci bácsi egy viccbe halt bele, akár őszinte is lehetsz... egy viccbe halt bele... De hát nem halt bele semmibe, van lélegzete! Ébresztő, vén csont, ébresztő!

(Rázza, pofozza Ügyelőt, akibe lassan visszatér az élet. Bágyadtan felül. Majd vigyorogni kezd.)

ÜGYELŐ Azt hiszed, bevettem a hülye cseledet?

TANONC Mit vett be? Bocs! Mit nem vett be?

ÜGYELŐ Ezt a mikrofon-maszlagot. Azt hiszed, először látok mikrofont életemben? Nem vettem be!

- TANONC Nem vette be?
- ÜGYELŐ Nem. Ostoba fantomfény volt, láttam. Szartad bekapcsolni a mikrofont. Kisfiú vagy te ahhoz, hogy egy előadást leállíts!
- TANONC Akkor mitől ájult el? Seperc alatt egy rongycsomóvá töpörödött. Ha megjátszotta magát, jól csinálta. Ha meg nem, akkor nem értem.
- ÜGYELŐ Húzzál föl! Csak megjátszottam.
- TANONC *(Nyögve felhúzza Ügyelőt, visszaülteti a székre.)* Ha nem vette be...
- ÜGYELŐ Még mindig itt tartunk? Kicsit tényleg elájultam.
- TANONC Kicsit tényleg megjátszottal!
- ÜGYELŐ Mindkettő. Mert elképzelttem, hogy valóban megállítja egy ügyelő, aki az én tanítványom, az előadást. És bennem állítottad meg az én előadásomat.
- TANONC Csak majdnem a szívét, Mester! Nem tudom eldönteni, örüljek vagy zokogjak. Örülve zokogjak vagy zokogva örüljek! Na, vallja be, ez nem is volt olyan rossz jelenet.
- ÜGYELŐ Valóban. Az igazságot!
- TANONC Mit igazságot?
- ÜGYELŐ A tiédet!
- TANONC Legyen. Bár magának most pihenésre lenne szüksége. *(Kitapogatja, majd kiveszi a laposüveget Ügyelő mellényzsebéből. Az orra alá dugja.)* Netán egy korty pálinkára?
- ÜGYELŐ Whisky.
- TANONC A fene a gusztusát. Igya!
- ÜGYELŐ Idd te!
- TANONC *(Alaposan behúzza az üvegbe.)* Ez nagyon jó.
- ÜGYELŐ Igyál bátran.
- TANONC *(Ismét meghúzza a laposüveget.)* Tényleg nem iszik?
- ÜGYELŐ Majd a vizsgálat után.
- TANONC Milyen vizsgálat után?
- ÜGYELŐ A vizsgálat után, amelyik megállapítja, hogy alkoholt fogyasztottál munkaidőben. És előbb felfüggesztenek, azután meg ki is rúgnak.
- TANONC Viccel.
- ÜGYELŐ Eszemben sincs. Te felírsz, hogy elkéstem, én felírlak, hogy piásan vezetted le az előadást. Én kapok egy szóbeli fegyelmet. Te kapsz egy írásbeli felmondást. Most már nyugodtan ihatsz.
- TANONC Nem fogja tudni bizonyítani. A büfében nem jártam. Aki látott, láthatta, hogy józan vagyok. Aki közel volt hozzám, érezhette, hogy nincs alkoholszagom.
- ÜGYELŐ De most már van.
- TANONC A szag nem bizonyíték.
- ÜGYELŐ De a lehelet igen. Meg a vér.
- TANONC Nincs is szondája.
- ÜGYELŐ De a portán van.
- TANONC És a vér?
- ÜGYELŐ Azt majd az orvos leveszi.
- TANONC Rosszul van tájékoztatva. Nincs az előadáshoz híva orvos.
- ÜGYELŐ De van. Én minden előadáshoz hívok orvost. Ma is velem érkezett a színházba. Most is a bal három egyen ül.
- TANONC Blöfföl.
- ÜGYELŐ Ki fog derülni, ne izgulj.
- TANONC De hát maga is ivott. Ez nem zavarja?
- ÜGYELŐ Én nem ittam.

- TANONC Nem azt mondta, hogy...?
- ÜGYELŐ Mondani mindent lehet.
- TANONC És a felesége?
- ÜGYELŐ Mindenki tudja, hogy agglegény voltam világ életemben. Ebben a színházi szakmában ez külön előny és szerencse. Tudod, mire gondolok.
- TANONC Hazug vén dög.
- ÜGYELŐ Mondtál valamit?
- TANONC Azt, hogy legjobb az lett volna, ha elpatkol itt nekem az előbb.
- ÜGYELŐ Lófaszt! Az igazságot!
- TANONC Milyen igazságot?
- ÜGYELŐ Másodszor kerülsz bajba a pia miatt. Erről akarok hallani!
- TANONC Akkor nem ír fel?
- ÜGYELŐ Talán.
- TANONC De nem jó történet. Magának annyi jó története van, Laci bácsi. Szinte kölyökként a színpadon vív a Majorral, Törőcsiknek egy elemlámpával világít a nagymonológijához, mert elment a villany a színházban, Raksányi Elemérnek...
- ÜGYELŐ Bocs, Gelley Kornélnak...
- TANONC Hányszor adta elő a történeteit, Laci bácsi, hogy így tudja, mit akarok mondani! Történetek, legendák övezik, nagy nevek között vált maga is naggyá – mit kezdene az én sovány kis történetemmel...
- ÜGYELŐ Hátha...
- TANONC Na jó. Legalább elmondom valakinek. Valóban elhagyott a feleségem... Engem igaziból, nem úgy, mint magát a nem létező. Kurvára elhagyott. Én is csillagként kezdtem, ha nem is hihető most a maga számára. Főiskola után rögtön színházhoz kerültem, ez a színház az ország másik felében volt, nagy szerepek, főszerepek, tapsok, ismertség, átszáguldottam a városkán, át a tereken és az ágyakon, én voltam az élet császára. Majdnem mindenki átéli ezt fiatalon. Aztán jött a démon, a nő, a szerető, a szerelem, a házasság és az ellenség. Ebben a sorrendben. Igen, nevéssen ki, türelmesen végszavazott nekem, és addig nem bújt velem ágyba, amíg a szövegpenzum nem ment csont nélkül. Kemény volt, gyönyörű, büszke és kiállhatatlan, féltékeny és szerelem bolondjából mind józanabb jégszobor. Ahogy ő kihűlt, úgy kezdtem én megroggyanni a színpadon. Úgy kezdtem el inni. Rosszul ittam. Sokat vesztettem kártyán. Elhanyagolt lettem, nem nyíltak az éjszakai szobák, és nem tárultak elém a vetett illatos ágyak. A lepukkant haverok maradtak, a színháziak elpártoltak mellőlem; éjfél után már többnyire egyedül kódorogtam a kisvárosi semmiben. A kisvárosi nagy űrben, ürességben. Ember se, lélek se, én se.
- ÜGYELŐ Verted?
- TANONC Miből gondolja?
- ÜGYELŐ Nem mindegy, miből?
- TANONC Amikor először megütöttem, én lettem rosszul, nem ő. Fölrepedt a szája, ömlött belőle a vér...
- ÜGYELŐ Az ajkaknál sok a finom hajszalér...
- TANONC Ne szakítson folyton félbe! Le akartam törölni a vért, de az arcomba köpött. Lehet, hogy hülyének tart, de azóta se tudtam letörölni. Itt virít, itt ég az arcomon a köpet. De csak az első pofon volt nehéz. A többi jött magától, futószalagon, és egyre több, és egyre több. Nem tudom, miért tűrte. De tűrte. Szinte várta. Persze nem, csak ezzel vigasztalom most magamat. Azután egyszer, egy hajnali kódorogásom után, arra mentem haza, hogy összecsomagolt, és a szőnyegen kuporgott. Be volt rúgva.

- ÜGYELŐ Ivott?
- TANONC Nem. Soha. Csak akkor. Akkor igen. Nyilván, hogy ki tudja mondani az első – és utolsó – nem-et. Kimondta. Részeg voltam, sírtam, nem bántottam, és nem tartottam vissza. Hajnalban ment el, akár a Hold.
- ÜGYELŐ Ne romantikázz! Akár a hold! Nevetséges a szádból. Nem vagy te költő! Hol van most?
- TANONC Soha nem mentem utána. Nem tudom, hol él, kivel. Nem vertem meg rajta kívül senkit. Engem vert meg az Isten. És a továbbiakban jön a közhelyes színházi sors. Nem volt, ki végszavazzon, nem is akartam, hogy legyen, nem tudtam megtanulni a szerepeket, már nemcsak előadás után ittam, hanem előtte egész nap és közben is folyamatosan, ahogy mentem szét, úgy mentek össze a szerepek, fogytak az ajánlatok, végül...
- ÜGYELŐ Kirúgtak.
- TANONC Ki. Így lettem amúgy-színész, vagy hogy is fogalmazott...
- ÜGYELŐ Értem. Nem értem.
- TANONC Mit ért? És mit nem ért?
- ÜGYELŐ Értem a sorsodat. És nem értem ezt.
- TANONC Mit?
- ÜGYELŐ Ezt itt, az asztalon.
- TANONC A Bibliát?
- ÜGYELŐ A Bibliát.
- TANONC Mit nem ért a Biblián? A Bibliát nem érteni kell, hanem értelmezni. Vagy rosszul tudom ezt is?
- ÜGYELŐ Bölcs kioktatás. Vettem. De most nem erről van szó. A helyét nem értem.
- TANONC Hogyhogy a helyét?
- ÜGYELŐ Úgy, hogy a helyét. Nem benn kéne lennie a színpadon?
- TANONC Úristen! A Biblia. Ennek ott kell lennie percekben belül az asztalon. A Szabó színésznek fel kell mutatnia... Most mi lesz?
- ÜGYELŐ Hát, most nem lesz ott. Nem mutatja fel.
- TANONC De mit csináljak?
- ÜGYELŐ Semmit. Mindenesetre, én felírlak.
- TANONC Engem? Ne má'! A kellékes cseszte el...
- ÜGYELŐ A te dolgod lett volna ellenőrizni. Nincs apelláta, felírlak. Hogy örülj, felírom őt is. A kellékest.
- TANONC Maga nem jött be időben!
- ÜGYELŐ Így van. Ezért már felírtál egyszer. Kár a további erőlködésért. Kétszer nem írhatasz fel ugyanazért.
- TANONC Most mi lesz?
- ÜGYELŐ Most nem lesz semmi. Ma már nem lesz semmi. Holnap fognak kirúgni.
- TANONC Engem?
- ÜGYELŐ Nem is engem.
- TANONC Maga nem volt itt!
- ÜGYELŐ Igazat mondasz. Nem voltam itt. Logikus tehát, ha nem voltam itt, nem is ellenőrizhettem a Biblia bekészítését. De te itt voltál. Neked lett volna lehetőségéd rá. Kötelességed lett volna.
- TANONC Beszarok ezen! Nem jön be időben... És én szopok maga miatt... Most meg már maga helyett.
- ÜGYELŐ Az élet már csak ilyen.
- TANONC Segítsen!
- ÜGYELŐ Hogy mondod?

- TANONC Kérem, segítsen! Kérem...
- ÜGYELŐ Mit segítek?
- TANONC Bejuttatni a Bibliát.
- ÜGYELŐ Kis időnk még van. Jöhet részedről a problémamegoldás!
- TANONC *(Hadar.)* Az ügyelőnek kötelessége minden, előadás közben felmerülő problémát megoldani. Ha elromlik a fény, világít, ha elromlik a hang, saját maga ordít, ha rosszul lesz egy színész, beugrik helyette, részletkérdés, hogy férfiról vagy nőről van szó, a lényeg, hogy az előadás nem állhat meg. Hoppá, Laci bácsi, az okítás során szó se volt kellékesről. Beszélte vagy nem beszélt nekem kellékesről?
- ÜGYELŐ Azt gondoltam, ez evidens.
- TANONC A fenét evidens. A felmerülő problémákat a gyökerüknél kell megragadni. Ki mondta ezt? Maga. Hol van itt a probléma gyökere? Magánál. Hogy nem tanította meg, hogyan kell a kellékesrel bánni. Vagy a kellékekkel. Nem evidens, hogy ha nem tanította meg, hogyan. Magáé tehát a felelősség, vegye már föl az öreg agya!
- ÜGYELŐ Ne öregezz, taknyos, mert a szádra vágok.
- TANONC Próbálja csak meg! Nem az apám.
- ÜGYELŐ Ki tudja, kinek ki az apja... de ez részletkérdés, ebbe most ne menjünk bele. Megoldást kérek!
- TANONC Leckéztet, amikor nyakig benne vagyunk...
- ÜGYELŐ *(Látványosan kifelé hallgatózik.)* Még van egy kis időnk. Megoldási javaslatot kérek.
- TANONC Beszalad vele egy kellékes.
- ÜGYELŐ Nem nyert. Miért nem nyert?
- TANONC Megőrjít! Perceink sincsenek a botrányig, és maga még mindig, most is, leckéztet.
- ÜGYELŐ Botrány? Miféle botrány?
- TANONC Hagyjon már! Ketten vannak a színen, és nincs ott egy hangsúlyos helyen a kezük ügyében a Biblia, amiről beszélnek... Hogyne lenne ebből botrány! A hülye rendező kisrealistán rendezte meg a jeleneteket, már ha vannak, ilyenkor mindennek a helyén kell lennie. Jóllehet se díszlet, se jelmez, se kép, se hang, ja, az van, meg van egyetlen kurva kellék, ez a Biblia. Az is a takarásban felejtődött. Nem viheti be egy harmadik szereplő, aki se előtte, se utána nem jelenik meg. Persze, a tapsrendbe még beleszerkeszthetjük. Nyilván nem megoldás. Mit csináljak, mondja már! Egy percünk sincs. Van ötlete?
- ÜGYELŐ Van.
- TANONC Mi van?
- ÜGYELŐ Egy percünk.
- TANONC Ne vicceljen már el mindent! Inkább mondja!
- ÜGYELŐ Mit mondjak?
- TANONC A megoldást.
- ÜGYELŐ Tényleg mondjam?
- TANONC *(Magán kívül van, megragadja az ügyelő mellényét.)* Mondja, mert kirázom magából a választ a lelkével együtt.
- ÜGYELŐ Bedobod.
- TANONC Mit?
- ÜGYELŐ A Bibliát.
- TANONC Hova?
- ÜGYELŐ A színpadra.
- TANONC *(Most a Bibliát ragadja meg.)* Bedobom, csak úgy...?
- ÜGYELŐ Várj! Nem csak úgy! Még azt kell kiáltanod, ezt neked küldtem fentről, gyermekem.
- TANONC Miért kell ezt kiáltanom?

ÜGYELŐ Mert átmenetileg te leszel az Isten.
 TANONC Komolyan...! Átgondolom...
 ÜGYELŐ Nincs idő! Most! Kiabálni!
 TANONC *(Meglóbálja a Bibliát, a színpad felé dobja, és felordít.)* Ezt neked küldtem, baszd meg... bocs, gyermekem, fentről.
 ÜGYELŐ Egészen jól ment. Gratulálok. Hallottam, hogy koppant, tehát egyiküket sem találd el. Amúgy, nem is baj, hogy egy kis transzcendenciát csempésztünk bele ebbe a penészes előadásba.
 TANONC Erre sem tanított ki.
 ÜGYELŐ Mire?
 TANONC Hogy az ügyelő adott esetben isten is.
 ÜGYELŐ Mert azt gondoltam, evidens.

Mindketten röhögnek, Tanonc behúzza a laposüvegbe, nyújtja Ügyelő felé.

TANONC Maga nem iszik?
 ÜGYELŐ Nem. Én soha nem iszom előadás alatt. Mondtam már, hogy felírlak amiatt is, hogy alkoholt fogyasztottál munka közben?
 TANONC Füttyölök rá, ha felír. Maga meg ittasan jött be dolgozni.
 ÜGYELŐ Tévedsz. Én soha nem iszom este tíz előtt.
 TANONC De hát azt mondta. Akkor ha nem, miért mondta?
 ÜGYELŐ Csak úgy. Szórakozásból.
 TANONC És a piac? És a pálinkázás... na, és whiskeyzés? Ami miatt elkésett?
 ÜGYELŐ Nem volt sem pálinka, sem whisky.
 TANONC Ha nem volt, akkor miért késett el?
 ÜGYELŐ Nem késtem el. Fél hétkor bent voltam a színházban, akárki tanúsíthatja.
 TANONC És a felesége? Aki elhagyta? Ja, maga agglegény.
 ÜGYELŐ Megint tévedsz. Nős vagyok. És nem hagyott el a feleségem. Lent ül a nézőtéren, és nézi ezt *Az ügyelő* című unalomcunamit.
 TANONC Most már semmit sem értek.
 ÜGYELŐ Nem baj! Nem is kell értened semmit.
 TANONC De hát hazudott.
 ÜGYELŐ Te talán nem? Eddig két verziót adtál elő a házasságról. Egyik sem igaz. Nem tudnál te a légynek sem ártani! Nemhogy egy nőt verni folyamatosan. Ráadásul egy feleséget. Mi az igazság?
 TANONC Nincs igazság, Laci bácsi. Nincs igazság. Nincs igazság!
 ÜGYELŐ Nehogy bőgj itt nekem! Tényleg nincs igazság. Most elmegyek.
 TANONC Hova megy?
 ÜGYELŐ Haza.
 TANONC Haza?
 ÜGYELŐ Haza. Kilenckor kezdődik a Liverpool-meccs.
 TANONC És az előadás?
 ÜGYELŐ Mi van az előadással?
 TANONC Itt hagy csapat-papot, megy meccset nézni. Talán én fogom lekonferálni?
 ÜGYELŐ Hát, nem is én!
 TANONC És holnap is el fog késni, Laci bácsi? Hogy mire készüljek.
 ÜGYELŐ Nem fogok elkésni.
 TANONC Na, megnyugodtam.
 ÜGYELŐ Holnap ugyanis már egyáltalán nem fogok bejönni.
 TANONC Hogyhogy?

ÜGYELŐ Úgy, hogy nem fogok bejönni.
 TANONC És akkor ki fogja...
 ÜGYELŐ Te fogod.
 TANONC És akkor...
 ÜGYELŐ Nincs és akkor... Ezentúl te vagy az ügyelő.
 TANONC Én? De hát...
 ÜGYELŐ Nincs de hát.
 TANONC Én? De én...
 ÜGYELŐ Igen, te. És nincs de én se! Na, szevasz!

Ügyelő elindul kifelé, de még megáll egy pillanatra.

ÜGYELŐ Megvárlok a büfében. Kapsz egy whiskyt jéggel. De csak akkor, ha elmondod a feleséged igaz történetét.
 TANONC Hagyjon már! Mondja el magának a Füst Milán.
 ÜGYELŐ Dögölj meg! Miket nem tudsz! Ezért az egy mondatodért átengedtelek, Louis. Túl vagy a vizsgán.

Most már tényleg elmegy.

TANONC Ez vizsgáztatott? Ez vizsgáztatott! Hogy én mekkora marha vagyok... Hogy mekkora marha az öreg! Hogy mekkora ász ez a Laci bácsi!

Tanonc a monitorokra mered, fölérősíti a színpadi hangot, hallgatja.

TANONC Az ügyelő adott esetben isten is?
 ÜGYELŐ Azt gondolom, ez evidens.
 TANONC Maga nem iszik?
 ÜGYELŐ Nem. Én soha nem iszom előadás alatt. Mondtam már, hogy felírlak amiatt is, hogy alkoholt fogyasztottál munka közben?
 TANONC Füttyülök rá, ha felír. Maga meg ittasan jött be dolgozni.
 ÜGYELŐ Tévedsz. Én soha nem iszom este tíz előtt.
 TANONC De hát akkor miért mondtad?
 ÜGYELŐ Csak úgy. Szórakozásból.
 TANONC És a piac? És a pálinkázás... na, whiskyzés? Ami miatt elkésett?
 ÜGYELŐ Nem volt sem pálinka, sem whisky.
 TANONC Ha nem volt, akkor miért késett el?
 ÜGYELŐ Nem késtem el. Fél hétkor bent voltam a színházban, akárki tanúsíthatja.
 TANONC És a felesége? Aki elhagyta?
 ÜGYELŐ Nem hagyott el a feleségem. Lent ül a nézőtéren, és nézi ezt Az ügyelő című unalomfelhőt.
 TANONC Most már semmit sem értek.
 ÜGYELŐ Nem baj! Nem is kell értened semmit.
 TANONC De hát hazudott.
 ÜGYELŐ Te talán nem? Eddig két verziót adtál elő a házasságról. Egyik sem igaz. Nem tudnál te a légynek sem ártani! Nemhogy egy nőt verni folyamatosan. Egy feleséget. Mi az igazság?
 TANONC Nincs igazság, Laci bácsi. Nincs igazság. Nincs igazság.
 ÜGYELŐ Nehogy bőgj itt nekem! Most elmegyek.
 TANONC Hova megy?

ÜGYELŐ Haza.
 TANONC Haza?
 ÜGYELŐ Haza. Kezdődik a Liverpool-meccs.
 TANONC És az előadás?
 ÜGYELŐ Mi van az előadással?
 TANONC Itt hagy csapat-papot, megy meccset nézni. Talán én fogom lekonferálni az előadást?
 ÜGYELŐ Nem is én!
 TANONC És holnap is el fog késni, Laci bácsi?
 ÜGYELŐ Nem fogok elkésni.
 TANONC Na, megnyugodtam.
 ÜGYELŐ Holnap már egyáltalán nem fogok bejönni.
 TANONC Hogyhogy?
 ÜGYELŐ Úgy, hogy nem fogok bejönni.
 TANONC És akkor ki fogja...
 ÜGYELŐ Te fogod.
 TANONC És akkor...
 ÜGYELŐ Nincs és akkor... Ezentúl te vagy az ügyelő.
 TANONC Én? De hát...
 ÜGYELŐ Nincs de hát.
 TANONC De én...
 ÜGYELŐ Igen, te. Na, szevasz! Tudod mit? Megvárlak a büfében. De csak akkor, ha elmondod a feleséged igaz történetét.
 TANONC Hagyjon már! Mondja el magának a Füst Milán.
 ÜGYELŐ Dögölj meg! Ezért az egy mondatodért átengedtelek, Louis. Túl vagy a vizsgán.

(Elindul a taps. Tanonc a mikrofonhoz hajol.)

TANONC *(Az órájára pillant, bemondja az aktuális időt.)* Az ügyelő előadását befejeztük. Mindenkinek köszönöm a mai munkát! Jó pihenést!

Egy ideig révedezik, majd előrehajol, arccal ráfekszik a pultra. Nem tudjuk, miért, mit gondol, mit csinál. Sír, nevet, alszik talán. Az ügyelőfülke lassan elsötétül. A vasfüggöny viszont méltósággal fölemelkedik. A hatalmas, üres nézőtér első sorában, középen, egymagában ül Ügyelő, tap-sol, mintha az előadás közönsége lenne. Vagy mintha épp most, így búcsúznék el a színháztól.